ఆకలి

"అవ్వా! అవ్వా! మీ పెద్దవ్వ చచ్చిపోయిందే...!" ఆరిపోతున్న పొయ్యినంటుబెట్టడానికి సతమతమవుతున్న తల్లి దగ్గరికొచ్చి అంది రాధ.

తైల సంస్కారంలేని జుట్టు, మాసికలుపడ్డ లంగా జాకెట్టుతో కళ్ళు, డొక్క లోతుకుపోయి దారిద్ర్యానికి ప్రతిరూపంలా, ఆకలికి మరో రూపంలా ఉన్న కూతురు దిక్కు తలెత్తి చూసింది లచ్చమ్మ. పొయ్యి మీద నూకలన్నం తుకతుక ఉడుకుతుంది.

ఆ వార్త లచ్చమ్మ కాశ్చర్యం కల్గించలేదు. ఆందోళనా కల్గించలేదు. ఎక్కడ పనులక్కడ వదిలిపెట్టి గబగబ పరిగెత్తుకుపోయేట్లూ చేయలేదు.

లచ్చమ్మ ఇంటికి నాలుగిళ్ళ అవతలుండే ఆమె పెదతల్లి డెబ్బై ఐదేళ్ళ వృద్ధురాలు. ఏడాది నుంచి తన పనులు తాను చేసుకోకుండా మంచంలోనే పడివుంటుంది. దాదాపు పది రోజులుగా ఏ క్షణంలో పోతోందోన్నట్టుగా ఉంటుంది. గంట క్రితమే అక్కన్నుంచి వచ్చింది లచ్చమ్మ. ఆ రోజు గడవడం కష్టమనే అందరభిప్రాయపడ్డారు.

ఆ చావు అందరూహిస్తున్నదే కాబట్టి కూతురు చెప్పిన మాటల కామె బాధ పడలేదు. కాని, ఆ మాటలు చెప్పిన తీరు ఆమె కాశ్చర్యంగా ఉంది. రాధ ప్రవర్తన ఆమెకు వింతగా తోస్తుంది. అదేదో శుభవార్తయినట్టు, అందుకోసమే ఇన్ని రోజులుగా ఎదిరి చూస్తున్నట్టు సంబరపడుతూ చావు కబురు చెప్పిన రాధపై ఆమెకు కోపంగా ఉంది.

రాధకు తన పెద్దతల్లిపై అంత కోపమెందుకో లచ్చమ్మ కర్థం కావడం లేదు. తన పెదతల్లి చావునామె ఎందుకు కోరుకుంటుందో ఆమెకు తోచడం లేదు.

"అవ్వా! అవ్వా! ముసల్దెపుడు చచ్చిపోతుందే...?" వారం రోజుల్లో నాల్గుసార్లడిగి తల్లితో చివాట్లు తింది రాధ...

ఇతర్లను కూడా అడిగి తిట్లు తింది.

పొయ్యి మీది నుంచి అన్నం గిన్నె దించి క్రిందబెట్టింది లచ్చమ్మ... నీళ్ళు చల్లి పొయ్యార్పుతున్న లచ్చమ్మ వారం రోజులుగా కూతురు ప్రవర్తన, తన పెదతల్లి చావు కొరకు ఎదురుచూస్తున్న తీరు జ్ఞాపకం చేసుకుంది. ఎదురుగా నిల్చున్న కూతుర్ని అసహ్యంగా చూసింది. లేచి నిల్చుంది.

"అవ్వా! ముసల్ది చచ్చిపోయిందంటే వినస్తలేదానే?"

ఏ మాత్రం బాధపడకుండా, పైగా సంతోషంగా చెబుతున్న కూతురు మెడలు వంచి వీపులో గుపీ గుపీమని నాలుగు గుద్దులు గుద్దింది లచ్చమ్మ.

“నా కడుపుల చెడబుట్టినవే. మా పెద్దమ్మ చచ్చిపోతే నీకు సంతోషమైతందా...? నీకేం నష్టం చేసిందే అది...? పో ముండ, బైటికి పో...” అని గద్దించింది.

“ముసల్ది చచ్చిపోతే నేనేం జెయ్యాలె...? ” అని ఏడుస్తూ ఇంట్లోంచి బయటకెళ్ళింది రాధ.

వడిసెల దెబ్బ తాకి నేలకూలిన కోకిల గుండెలవిసేలా ఏడుస్తుంటే దాని అలసటను, బాధను, ఆవేదనను చూడకుండా, దాని ఆర్తనాదంలో కంఠంలోని మాధుర్యాన్ని చూస్తూ ‘అదెంత హాయిగా ఉంది?’ అని మధుర భావన చేసే కొందరు నాగరికుల్లోని క్రౌర్యాన్ని తన కూతుర్లో చూస్తున్న లచ్చమ్మకు బాధాకరంగా ఉంది.

గుడిసె తలుపేసి, గొళ్ళెం పెట్టి పెద్దమ్మింటి దిక్కు నడుస్తుంది లచ్చమ్మ.

లచ్చమ్మది నిరుపేద కుటుంబం. పొట్టగడవటమే కష్టమవుతున్న దారిద్ర్యాన్నను భవిస్తున్న కుటుంబం. దానికి తోడు ఊహ తెలియని ఇద్దరు పిల్లలను వదిలిపెట్టి ఆమె భర్త నాలుగేళ్ళ క్రితమే చనిపోయాడు. ఈ నాలుగేళ్ళుగా మరింత దారిద్ర్యాన్ననుభవిస్తుందామె కుటుంబం. ఆమె, ఆమె పిల్లలెప్పుడూ కడుపునిండా తిన్నది లేదు. కమ్మని భోజనాన్ని రుచి చూసింది లేదు. లచ్చమ్మ పెద తల్లిది ఓ తీరుగా గడుస్తున్న కుటుంబం. ఉళ్ళోనే ఉండే చెల్లెలు కూతురుపై ఆ వృద్ధురాలుకు కొంత ప్రేముండేది. లచ్చమ్మ భర్త చనిపోయిం తర్వాత ఆమె కుటుంబానికి కొంత కొంత సాయం చేస్తుండేదా వృద్ధురాలు. తన కొడుకులకు తెలియకుండా పదీ, ఇరవై ఇస్తుండేది. రాధను దగ్గరకు తీసుకునేది. ఏదైనా మంచి సంబంధం చూసి పెళ్ళి చెయ్యాలనేది... పొట్ట కూటికే మొహం వాచి ఉన్న ఆ కుటుంబంపై ఆ వృద్ధురాలికి సానుభూతుండేది.

పెదతల్లి మరణం వల్ల కలిగిన దుఃఖంతో కడుపులోంచి సొద తన్నుకొస్తుంటే, ఆ వృద్ధురాలి చావును కోరిన కూతురుపై అసహ్యం కల్గుతుంటే గతాన్ని మననం చేసుకుంటూ నడుస్తుంది లచ్చమ్మ. రాధకా వృద్ధురాలిపై ద్వేషమెందుకో ఆమె కెంత ఆలోచించినా అర్థం కావడం లేదు. పన్నెండేళ్ళు కూడా లేని ఆ పసిది ఆమె చావునెందుకు కోరుతుందో లచ్చమ్మ ఊహాకందడం లేదు. తన పెదతల్లి చనిపోయిందన్న చావు కబురును అంత సంబరపడుతూ ఎందుకు చెప్పిందో’ ఆమె కనుకొనల నుండి ఒక్క కన్నీటి చుక్క కూడా ఎందుకు రావడం లేదో ఆమె కర్థం కావడం లేదు. తమకేం ద్రోహం చేసిందని రాధకా వృద్ధురాలిపై అంత కోపమో లచ్చమ్మ కెంత తలబ్రద్దలు కొట్టుకొని ఆలోచించినా అర్థమవడం లేదు.

రాజకీయ నాయకులు తమ స్వార్థంకొరకు, రాజకీయ ప్రయోజనాల కొరకు ఎంతటి విధ్వంసానికైనా పాల్పడుతారు. ఉద్యమకారులు తమ ఉద్యమ ప్రయోజనాల కోసం అంతులేని విధ్వంసాన్ని సృష్టిస్తున్నారు. కొందరు ఆస్తుల కొరకు మానవ సంబంధాలనే విధ్వంసం చేస్తున్నారు. మరికొందరు డబ్బు కోసం విలువలను విధ్వంసం చేస్తున్నారు. రకరకాల ప్రయోజనాల కోసం మనుష్యల ఆస్తుల నష్టం, హత్యలు,

అలజడి సృష్టిస్తున్నారు. కొందరు ఆస్తుల కొరకు ఇతర్ల చావును కోరుకుంటుంటే, మరికొందరు మరో ప్రయోజనం కోసం విధ్వంసం కోరుకుంటున్నారు.

మరి రాధ ఏం కోరి తన అమ్మమ్మ చావును కోరుకుందో లచ్చమ్మ కర్థం కావడం లేదు. ఏ ప్రయోజనాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని ఆ పిల్ల అమ్మమ్మ చావనే విధ్వంసాన్ని కోరుకుంటుందో ఆమెకు తెలియడం లేదు.

లోలోపలే కూతుర్ని తిట్టుకుంటూ, కన్నీరు తుడుచుకుంటూ పెదతల్లి ఇల్లు చేరుకుంది లచ్చమ్మ. వాకిట్లో వరిగడ్డేసి దానిపై శవాన్ని పడుకోబెట్టి పైనుంచి తెల్లబట్ట కప్పించారు. శవం చుట్టూ జనం, శవం పైబడి ఆ వృద్ధురాలి కూతుర్లు రోదిస్తున్నారు. శవానికి కొంచెం దూరంలో అక్కడక్కడ కొంతమంది ఊరివాళ్ళు నిల్చొనున్నారు.

"ముసలవ్వ మంచిదుండె..."

"చేతికి ఎముకే లేదు ముసలవ్వకు..."

"బహుగ బతికింది...దెబ్బయేండ్లు దాటింది..."

"కొడుకులను, బిడ్డలను సమానంగా చూసుకుంది..."

ఆ వృద్ధురాలి గూర్చి రకరకాలుగా మాట్లాడుకుంటున్నారు.

లచ్చమ్మ వృద్ధురాలి కూతుర్లతోపాటు శవంపైబడి రోదిస్తుంది. కంటివెంట ధారాపాతంగా నీరు కారుతుండగా, దృదయవిదారకంగా ఏడుస్తున్నారంతా. ఆ వృద్ధురాలి గుణగణాలను వర్ణిస్తూ, ఆమె చావు వల్ల జరిగిన నష్టాన్ని వల్లెవేస్తూ రాగాలు తీస్తూ శోకిస్తున్నారు. చావు అనివార్యమే అయినా, ఆమెదీలోకాన్ని విడిచి వెళ్లాల్సిన వయసే అయినా ఆమె ఆత్మీయులకా చావు తీరని దుఃఖాన్నే కల్గించింది. కంటికో కడివెడేదుస్తున్న లచ్చమ్మను, వృద్ధురాలి కూతుర్లను కొందరూరడిస్తున్నారు.

వాళ్ళు అల్లసాని వారి నాయికలా అల్లనల్లన ఏడ్వడం లేదు. తిమ్మన నాయికలా కలస్వనంతోనూ ఏడ్వడం లేదు. కడుపు లోంచి వ్యధ తన్నుకొస్తుంటే పొగిలి పొగిలి ఏడుస్తున్నారు. ఆమె వియోగం వల్ల కల్గిన దుఃఖభారాన్ని తీర్చుకోవడానికి ఆత్మీయంగా ఏడుస్తున్నారు.

ఊహ తెలిసిన పిల్లలూ ఏడుస్తున్నారు. కనీసం విచారంగా ఉన్నారు. కాని, అక్కడే ఉన్న రాధ ఏడ్వడం లేదు. విచారంగా ఉన్నట్టూ లేదు. ఆమెను చూస్తుంటే శవాన్నెప్పుడు తీసుకెళ్తారా అని ఎదురు చూస్తున్నట్టుంది.

కొందరు శవ దహనం కోసం కట్టెలు శ్మశానంలోకి చేర్చే ఏర్పాట్లలో ఉన్నారు. కొందరు పాడె కడుతున్నారు. స్త్రీలు ఏడుస్తున్న వాళ్ళ నోదారుస్తున్నారు. సాయంత్రం వరకు రావాల్సిన వాళ్ళంతా వచ్చేశారు. డప్పుల చప్పుడుతో శవాన్ని శ్మశానానికి తీసుకెళ్తున్నారు. ఆత్మీయుల రోదనలు మిన్నుముడుతున్నాయి. శవంపై బోలు ప్యాలాలు, చిల్లర డబ్బులు విసిరేస్తున్నారు. రాధ కూడా అందరితో పాటు శ్మశానాని కెళ్తుంది. శవం దగ్గర నడుస్తుంది. శవంపై నుండి క్రింద పడ్తున్న బోలు ప్యాలాలను చేతికందినవి ఎవరూ గమనించకుండా తినడం చాలా సేపటి వరకెవరి దృష్టిలోనూ పడలేదు. శ్మశానం చేరుకుంటున్న సమయంలో రాధ

చేస్తున్న పనిని ఒకామె చూసింది. నోటికొచ్చినట్టు తిట్టింది. కూతురు ప్రవర్తన తల తీసేసినట్టయింది లచ్చమ్మకు.

కొద్ది సేపట్లో శవంతో పాటు వాళ్ళంతా శ్మశానం చేరుకున్నారు. ఈ సమాజంలో కొందరు మరణిస్తారు. మరికొందరు, చస్తారు. ఉన్నవాడిది, పేరున్న వాడిది మరణం అవుతుంది. లేనివాడిది, ఏ పేరు లేనివాడిది చావవుతుంది. కొందరి పెంపుడు కుక్కల చావుకున్న ప్రాముఖ్యత కూడా మరికొందరి మనుషుల చావుకుండదు.

కాని, శ్మశానం వీటన్నిటికీ అతీతం. రాజు పేద, యజమాని బానిస, మేధావి మూర్ఖుడు అనే తేడా లేకుండా తరతమ భేదాలు లేకుండా అందర్నీ తనలో లీనం చేసుకుంటుంది. ప్రపంచాన్నే గడగడలాడించిన నిరంకుశ ప్రభువులు, సువిశాల సామ్రాజ్యాలనేలిన రాజులు, పొట్టకూటికి లేని నిరుపేదలు, మహామహోతాత్త్విక గ్రంథాలను రాసిన తత్వవేత్తలు, కల్లు, సారాలకు బానిసలైన తాగుబోతులంతా ఈ శ్మశానంలోనే పిడికెడు బూడిదగా మిగిలిపోయారు.

తన వాళ్ళందర్నీ వదిలిపెట్టిపోయిన ఆ వృద్ధురాలు కొద్దిసేపట్లో శ్మశానంలో మంటలకాహుతైపోయింది.

ఆమె చావుకెంతమంది దుఃఖించినా రాధ కళ్ళ వెంట మాత్రం ఒక్క నీటి చుక్క కూడా రాలలేదు. ఈ విషయాన్ని అక్కడున్న చాలామంది గమనించారు.

చీకటయ్యేవరకు స్నానాలు ముగించి ఇంటికెళ్ళారు. ఇంట్లో శ్మశాన వైరాగ్యం చోటు చేసుకొనుంది. అరుగు మీద నిలబెట్టున్న వృద్ధురాలి నులకమంచం బోసిగా ఉంది.

తెల్లవారి చాలామంది బంధువులు వెళ్ళిపోయారు. పెదకర్మ నాటికి మళ్ళీ అందరు తిరిగొచ్చారు.

ఈ పదకొండు రోజులూ లచ్చమ్మ పెదతల్లి ఇంట్లోనే ఎక్కువగా గడిపింది. అన్ని పనులు తానై చేసింది. తల్లితో పాటు రాధ అక్కడే ఉంది. నువ్వెందుకొచ్చావే అని ఎంతమంది కసురుకున్నా వెళ్ళలేదు. పక్షికి పెట్టే రోజు, చిన్నకర్మ రోజు - దాదాపు అన్ని దినాల్లోను ఆ ఇంట్లోనే తింది. పెద్దలతో పాటు కల్లు కూడా తాగింది. అయితే ఆ వృద్ధురాలి కొరకొక్క కన్నీటి చుక్క కూడా ఇంతవరకు రాల్చలేదు. ఆమె వింతప్రవర్తన కందరామె నసహ్యించుకున్నారు.

పెద్దకర్మ రోజున ప్రొద్దున్నే ఆ ఇంటికెళ్ళింది రాధ. పొయ్యిలపై మాంసం తుకతుక ఉడకడం చూసింది. పెద్ద పెద్ద అండాల్లో అన్నం వండడం గమనించింది. ఆ ఊరి వృద్ధురాలి కులం వాళ్ళు, బంధువులు, దగ్గిరి వాళ్ళంతా భోజనానికొచ్చారు. కర్మకాండ పూర్తయిన తర్వాత అందరూ భోజనాలు చేశారు.

రాధ తిండి కోసమే అక్కడి కొచ్చినట్టుగా తింది. తిండి కోసమే పుట్టినట్టుగా, ఇదివరకెప్పుడూ తిండి మొహం చూడనట్టుగా, తిండే జీవిత లక్ష్యమైనట్టుగా పెద్ద కర్మ రోజున భోజనం చేసింది రాధ. “నాకన్నం బెట్టు...కూరెయ్యి...” అని అడిగి మరీ వేయించుకుంది.

ఆమె ప్రవర్తన అందరికి వింతగా వుంది. ఆమె మనోభావా లెవరికీ అర్థం కావడం లేదు.

కర్మ ముగిసింది. సాయంత్రం అందరూ వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. ఈ పదకొండు రోజులుగా ఒక్క కన్నీటి చుక్క కూడా రాల్చని రాధ, కనీసం విచారంగా ఉన్నట్టు కూడా కనిపించని రాధ, పైగా ఆ చావుకు సంతోషిస్తున్నట్టు అందరి దృష్టిలో పడ్డ రాధ – ఇప్పుడు కంటికి మింటికి ఏకధారగా ఏడుస్తుంది. భోరుభోరున ఏడుస్తుంది. హృదయవిదారకంగా విలపిస్తుంది. తానే శోకదేవతైనట్టుగా రోదిస్తుంది. ఎంతమంది ఓదార్చినా ఊర్కోవడం లేదు.

వృద్ధురాలి చావుకెదురుచూసి, చనిపోయినప్పుడు సంతోషించి, అంతా అయి పోయింతర్వాత విపరీతంగా ఏడుస్తున్న రాధ వాళ్ళకు విచిత్రంగా కనబడుతుంది.

ఆమె ఏడ్పును చూసి "దీనికేమన్నా పిచ్చి పట్టిందా...?" అని కొందరు వెటకారమాడుతుంటే – "అమ్మమ్మ జ్ఞాపకం వచ్చుంటుంది" అని మరికొందరు సానుభూతి చూపుతున్నారు.

అందరూ ఓదార్చగా, ఓదార్చగా ఏడ్చి ఏడ్చి ఊర్కుంది రాధ. కొద్దిసేపు గడిచిన తర్వాత ఒకాయనామెతో ఇలా అన్నాడు: "రాధా! మీ పెద్దమ్మమ్మ తొందరగా చవిపోవాలని కోరుకున్నావు. చనిపోతే సంతోషించావు. అంతా అయిపోయింతర్వాత ఇప్పుడెందుకింతగా ఏడుస్తున్నావు?"

కొద్ది క్షణాలాగి అంది రాధ:

"పెద్దమ్మమ్మ చచ్చిపోతే పిట్టకు పెట్టినప్పుడు, చిన్న కర్మప్పుడు, పెద్ద కర్మప్పుడు అల్లింట్లనే కడుపునిండా తినచ్చు. అందుకే ముసల్ది జెప్పున చచ్చిపోతే మంచిగుండనుకున్న. చచ్చిపోతే సంతోషపడ్డ. ఇన్ని రోజులు అల్లింట్ల కడుపునిండా బువ్వదిన్న. ఇయ్యాల్ల దినాలయిపాయె. రేపట్నుంచి కడుపునిండా బువ్వెట్ల దొరుకాలె? మా సుట్టాలల్ల చచ్చిపోయేటోల్లెవ్వలున్నరు? అందుకే ఏడుపస్తంది...?"

అక్కడున్న వారి హృదయాలు పిండినట్లయ్యాయి. ఎవ్వరి గొంతు పెగిలి ఒక్క మాట కూడా బయటకు రాలేదు. ఆ పాప కోరుతున్న విధ్వంసానికి కారణం 'ఆకలి' అన్న విషయం ఎవరికీ మింగుడుపడటంలేదు.

● ఆదివారం 'ఆంధ్రప్రభ', 7–6–92 ●

★ ★ ★